

LEKTORSÁGOM TÖRTÉNETE

– Rendhagyó önéletrajz –

Elöljáróban meg kell állapítani, hogy ki a lektor? Nem lehet pontosan meghatározni. Tehetsége szerint általában tud beszélni, ezt kiadók meggyőzésére használja. Hogy érdemes a művet megjelentetni. Ha szerzőt kell meggyőzni, akkor őt pedig arról, hogy művével messze megelőzte korát, várni kell a közléssel, had' zárkózzék fel közönségre, az ezerszemű caesar. Két lábbal a földön jár. Fut. Ezen képessége menekülésre szolgál; gyakran üldözik. A meg nem értett szerzők. Kritikát nem gyakorol. Az álmodozást kislányokra és költőkre bízta. Forradalmároknak. Egyszerűbb, ha magamat szemlélve mondom el, ki a lektor. Mert van lektornő is, ám nem céloom, nem lehet céloom bemutatni ebben a dolgozatban. Ő világszellem, kulcs, a legjobb és legragyogóbb liliumtej-szappan. Lubickol a rímek rabságában. Hanghullató, nem szabadít fel sok szót, nem kedveli a magánhangzók bukfcencezését, és... – ő, hiszen nem rólok akarok írni! Rádásul ezt Hugo Ball mondta, és a Dada-ról, mikor az még nem volt izmus.

Az olyan lektor, mint én: már a kisdedővóban mindenben elüt társaitól. Egyik barátom (kulturális folyóirat-szerkesztő és neves költő) kifizia már köpködi a spenótot, mire ő – népi megfigyelésekre támaszkodva – levonta a következtetést: publicista lesz a kölkökből. Eszerint aki nem köpködi a spenótot, sóskát, kapormártást, hanem élvezettel tömi magába, boldogan keni össze magát, társait, dajkáját – az lektor lesz. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: az írás, olvasás nemes tudományát első elemistás korában oly szenvedéllyel sajátítja el, hogy csak könyveket hajlandó ajándékba kapni. Apja bánatára, aki próbál néha játékrankokkal, műanyag katonákkal kedvébe járnai, de be kell látni: csak a betű ólomkatonái után érdeklődik a sokra hivatott ifjú. Tehát a lektor korán felismerszik pépes állagú zöldségekhez kulináris vonzódása, és kalligrafikus tipográfiai jelek ősi törvény szerint rendezett halmazához mániákus ragaszkodása végett. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: jazztrombitás szeretne lenni, mert nem tudja még, hogy ő lektor. Az utcabéli kölykök kint labdázna az *uccán*, ő meg szorgalmasan gyakorol hangszerén, a család nem kis bánatára. Hősiesen tűrnek, csak néha mondják: „nem gyakorolnál az udvaron?” Ettől viszont sem a tyúkok, sem a galambok, sem a szomszédok nem boldogabbak. A tojások száma mintha kevesebb lenne, a galambócok messze röpiúlnak. Néhány öreg szomszéd halálra válik, statisztikailag kimutatható: a környéken a halálozás száma nem áll arányban a születéssel, az utcát hosszútávon elnéptelenedés veszélye fenyegeti, városi térképészek már készülnek újra színezni Hódsárrét atlaszát, ezt a részt fehér folttal tüntetni fel. Nem így történt. Tudjuk, hogy valamire való szenátorok, akik később államfők lesznek, gyakorló jazz-zenészek is, de nincsenek politikai ambíciói, így nem is lett zenész soha. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: ha épp nem jazztrombitásnak készül, akkor regényeket ír, míg egy kudarc szárnyát szegi: egyik művében azt találja írni, hogy az indiánok Indiában élnek. Jó barátja, akiből leváltáros és helytörténész lett – ma már főtanácsos, mert ilyen ismeretek birtokában csak az lehet az ember –, gyakorolt mély kritikát a műről: hasát fogta a röhögéstől, úgy hempergett, és az sem zavarta, hogy tyúkok által illetett az árokpárt. A döbbsértődést látva, erőt vett magán. De a felvilágosítás, hogy Cristóvão Colombo is hasonlóképp járt korábban, már nem vigasz. Megpecsételni egy életre a barátságot, még kiverte a kritikus utolsó tejfogát. Nem pont ekkor, és nem pont ezért. De ezt ide kell írni a történeti hűség kedvéért. Mindenesetre a tévedés jó időre véget vetett mindenféle ambícióknak. Pegausz immár szárnyak nélkül legelészett tovább a szíki mezőkön. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: alkotói válságát úgy éli és magyarázza, hogy most újabb feladatokra töltődik fel, ezért szerelmes lesz, hát verseket ír, naponta akár hármat is. Természetesen a múzsa személye időről időre változik, hasonlatos ez a jelenség az időjáráshoz. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: tanulmányait befejezi húsz évesen, és csak akkor jár egyetemre, ha ott forgatják a filmet, amelyikben statisztál. Ezzel szemben kocsmába nem csak akkor megy, ha ott is készül jelenet ehhez a filmhez. Bölcséleti stúdiókat végez kockás abroszra könyökölve, hallgatja az egyetemre tanulni járó barátait. Ilyenkor burkolódzik hallgatásba, illuzionálva bölcsességre látszatát. Nagyon figyel, csak ritkán mond baromságot. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: soha nem fog fegyvert, mert fegyveres szolgáltra alkalmatlan, de a katonazenekarban még helyt áll. Leszerelés után elmegy újságosnak, míg ki nem rúgják pontatlan kézbesítésért: körzetében figyelemre méltó irodalmi, művészeti folyóiratra fizetnek előtben. Ezeket előbb hazaviszi, így kévsé, de eljuttatja annak, aki ezért pénzt adott. Eszébe nem jut, hogy a diáriumokat a könyvtárban is el lehet olvasni. Egyáltalán van könyvtár a világban? De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: beáll matróznak a Folyamszabályozó és Kavicskotró Vállalathoz, s miután megunja a csavargást, mert hiszi: ideje megkomolyodni, elmegy a múzeumhoz segédnek. Itt ugyanazt teszi, mint a régész, azzal a különbséggel, hogy nem tudja, mit csinál, ezzel szemben a régész tudja, hogy mit és miért végeztet a segédjével. Miután felfüggesztik az ásatást, mert kimerült az ásatásra szánt költségvetési keret, munka nélkül marad. Pedig jól érezte magát a szarmata és szkíta sírok bontásakor spaklival, vékony ecsettel kezében! De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: munkanélkülségében elszegődik egy színházba díszletmun-

kásnak. A fölfedezés döbbenetes: színházba nem csak nézőnek lehet menni. A színházban dolgozni lehet, ott komoly munka folyik. Nagyon sok színdarabban statisztál, tekintetében értelem fénye csillog, hamarosan színi előadásokat vezető ügyelő lesz, míg ki nem rúgják, mert rájönnek: nem értelem fénye az, hanem a jupiterlámpák tükröződnek vízenyős, tászkás szemeiben. Alkoholista, kötekedő, hibát hibára halmoz, senkivel nem tud együttműködni, a felesége is elhagyja evégett. Bizony mondom, koholt mind e vád, meg nem állják helyüket. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: egy hónapig sátorban lakik a Tisza partján, majd beköltözik egy romos istállóba, ahol se víz, se villany, csak huzat, meg egerek. Így körülmények között elborul az agya, állami ösztöndíjas, ultramaratonista sóbálvánnyá lesz. Néhány verse megjelenik, készíti bibliográfiákat, repertóriumot, szereti a méltatlanul elfeledett, mellőzött költőket felfedezni, kötetbe rendezni kiadatlan műveiket. Dramaturgi törekvései is vannak, regényt, novellát alkalmaz színpadra, amit be nem mutat soha senki, mert ő sem mutatja meg senkinek. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: nem tudja, hogy ő lektor. Egy barátja kéri: megjelenés előtt álló verseskötetének kéziratát ugyan olvassa el, s mondjon róla valamit. Mivel a jó barát messze lakik, levélben fogalmazza meg véleményét. Azután ennek részletét a megjelent verseskötény hátlapján látja viszont, a könyvbe megbele van írva a neve, meg az, hogy ő lektor. Így tudja meg, hogy ő lektor, mindig is az volt. Erre ráébredni – egyetem helyett – ezt az utat kellett végigjárni. Nem bánta meg, sőt, hiúságát legyezi; igazoltnak látja sosemvolt léhaságát. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: ahogyan öntudatlan születése pillanatában, oly öntudatlan lektorságában is. Vigasztaló, hogy tudja: mit, hol keressen, fölösleges ismeretekkel nem pusztítja gyér szürkeállományát. Nem keveri össze az *Anatómiai atlaszt* a *Föld-atlással*. A *Magyar Szókinestárt* a *Biológiai Lexikonnal*. Irigykedhetne tanult barátaira, ők arra érdemesen teljesítik literátori küldetésüket. Irigykedhetne, de nincs rá ideje. Bánkódni az elmulasztottakért – erre sincs. De nézzük tovább.

Az olyan lektor, mint én: nem lektor! Most, hogy megcsihodott lelkében a fájdalom bosszús lidérce, kétszer meggondolja: mikor, miről ad írásban véleményt. Felismerése, hogy esete annak a jércének esete, amelyik a lábasból akarja irányítani a szakácsot, fölöttebb dicséretes. De már ne nézzük tovább; sajtó alá kell rendeznem összegyűjtött szó- és sorközeimet, idéző-, gondolat-, felkiáltó-, és kérdőjeleimet. A többkötetes összkiadást szavakkal illusztrálni a *kiadó által felkért* szaklektor fogja. Ilyen egyszerű a történetem. Tényleg ilyen egyszerű?

BÉRES DEZSŐ